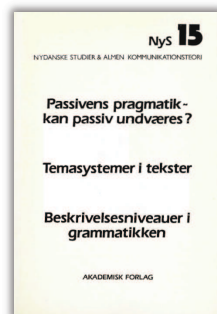

Forfatter:	Hans Basbøl
Anmeldt værk:	Erik Hansen og Jørn Lund: <i>Sæt tryk på. Syntaktisk tryk i dansk</i> . DLH-forskningsserien 6. Lærerforeningens materialeudvalg, København 1983. 105 pp.
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Studier & Almen kommunikationsteori</i> 15. <i>Passivens pragmatik – kan passiv undværes? Temasystemer i tekster. Beskrivelsesniveauer i grammatikken</i> , 1985, s. 131-139
Udgivet af:	Akademisk Forlag
URL:	www.nys.dk

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Anmeldelse

Erik Hansen og Jørn Lund: *Sæt tryk på. Syntaktisk tryk i dansk*. DLH-forskningsserien 6. Lærerforeningens materia-leudvalg. København 1983. 105 pp.

Anmeldt af Hans Basbøll

I forordet til *Sæt tryk på* (herefter forkortet STP) siges det at syntaktiske trykforhold i moderne dansk har »været stedmoderligt behandlet, først og fremmest fordi emnet for dansk grammatisk forskning traditionelt har været det skrevne sprog, men også fordi fonetikken naturligt nok mere har beskæftiget sig med trykkets fonetiske egenskaber end med dets syntaktiske funktion, og mere har studeret trykforhold inden for ord og kortere sekvenser af ord end inden for sætninger som helhed« (s. 3). Dette udsagn er indlysende rigtigt når man tænker på traditionen i bred forstand, selv hvis man inddrager væsentlige overvejelser over syntaktisk tryk af fremtrædende sprogforskere som Otto Jespersen, Aage Hansen og Paul Diderichsen. Set i forhold til denne centrale tradition i dansk grammatik kan STP virke næsten revolutionerende. I international lingvistisk sammenhæng har interessen for syntaktiske trykfænomener imidlertid været stærkt stigende i de senere år, og der er i denne periode givet flere vigtige bidrag til beskrivelsen af syntaktisk tryk i dansk, ikke mindst af Jørgen Rischel og den ene af STP's forfattere, Erik Hansen (disse forskere kommer netop fra de to forskellige traditioner der er omtalt i citatet ovenfor, og de har overvundet nogle af de traditionelle begrænsninger der hentydes til i citatet). Set i lyset af sådanne nyere bidrag forekommer STP ikke særlig revolutionerende, men snarere som et naturligt led i det igangværende arbejde med at give en videnskabelig beskrivelse af moderne dansk sprog.

Uanset om man har det ene eller det andet udgangspunkt må man hilse velkommen at to så kompetente kendere af moderne dansk sprog som Erik Hansen og Jørn Lund (professorer i dansk sprog ved henh. Københavns Universitet og Danmarks Lærerhøjskole) har påtaget sig at give en samlet beskrivelse af syntaktisk tryk i dansk. Det kan straks slås fast at STP er et overordentlig nyttigt arbejde, at det bringer mange nye iagttagelser om emnet og rummer adskillige spændende forklaringsforslag. Det værdifulde

ved STP ligger ikke mindst i forsøget på at give en samlet beskrivelse af hele området »syntaktisk tryk i moderne dansk«, og det er det deskriptive snarere end den teoretiske diskussion, forfatterne af STP har prioriteret højt. I det følgende vil jeg prøve at udbygge denne karakteristik af STP og undervejs krydre den med enkelte kritiske bemærkninger.

Inden vi ser nærmere på bogens opbygning og beskrivelserne af de forskellige syntaktiske trykfænomener må det være rimeligt kort at diskutere nogle generelle forhold, nemlig hvorledes STP anskuer syntaktisk tryk i forhold til tryk generelt, hvilken tryknotation STP benytter, og hvilke typer data STP er bygget på.

Syntaktisk tryk er (ifølge STP s. 11) »trykfordelingen som den bestemmes af den syntaktiske sammenhæng« eller »syntaktisk bestemte regler for ophævelse af ords leksikalske tryk«. *Ord* betragtes altså her som syntaksens byggeklodser, og ordets trykfordeling når det udtales isoleret kaldes *leksikalsk tryk*. Beskrivelsen heraf falder uden for STP's emne, men det antydes af spredte bemærkninger (fx s. 6, 13), at beskrivelsen af leksikalsk tryk er en ordbogsopgave, og »ordlæren« glimrer ved sit fravær under opremsningen af de videnskabelige discipliner som en trykbeskrivelse er et anliggende for (s. 3). Jeg vil heroverfor fremhæve at der også for trykplaceringen i ord gælder visse *regler* som har krav på en systematisk beskrivelse, ganske som syntaktiske trykregler, semantiske trykregler, osv. har.

Ligesom syntaktisk tryk må skelnes fra leksikalsk tryk må det også skelnes fra hvad STP kalder »relieftryk« og »idiomatisk tryk« (hvad man lidt flot kunne kalde henh. »semantisk« og »semantisk-leksikalsk« tryk). *Relieftryk* falder principielt uden for bogens emne, men spiller en rolle forskellige steder i fremstillingen som forklaring på tilsyneladende modeksempler på reglerne (fx på det manglende tryk på verbet i »'sommer 'var 'det« der – udmærket – analyseres som en udtalevariant til »"sommer 'var 'det«, s. 96). *Idiomatisk tryk* (dvs. »trykfordelingen i faste vendinger« når den »ikke kan forklares ud fra de kendte syntaktiske regler«, s. 11) behandles – selv om det principielt falder uden for bogens emne, der jo er »syntaktisk tryk« – under verberne, dog kun kortfattet (jvf. s. 11).

Ifølge STP (s. 16) er *tryknotationen* »den velkendte«, hvor »'« betegner hovedtryk, »« bitryk, »o« nultryk og »"« emfatisk tryk (hvilket sidste må være fejl for overtryk, der jo iflg. STP's egen terminologi er en trykgrad og ikke en tryktype, sml. s. 10-13). Jeg finder det helt rimeligt at skelne mellem tre funktionelle trykgrader i »neutral« sprogbrug, og også at indskrænke markeringen til »de tryk der er relevante i sammenhængen« (s. 16). Der er derimod et særligt notationsproblem i STP: skal tryktegne-

ne sættes foran den relevante *stavelse* (hvilket er normal praksis) eller det relevante *ord*?

For *nultrykkets* vedkommende (og vist også *bitrykkets*, jvf. formen »interessant«, s. 26, der ifølge sammenhængen må betegne *bitryk* på hele ordet, dvs. på stavelsen *sant*) har STP – uden dog at nævne det nogetsteds – valgt den praksis at sætte »_o« før *ordet*. Det kan der godt argumenteres for, nemlig ud fra opfattelsen af syntaktisk tryk som bestående i ophævelsen af det leksikalske tryk på et givet ord i den syntaktiske sammenhæng; men denne notationspraksis får som konsekvens at fx »_o« i »_oCathrine »Fabricius-_oHansen« (s. 19) markerer noget andet end at der er *nultryk* på første stavelse i de to navne, hvilket der jo altid er! Jeg finder konventionen acceptabel, men den burde være formuleret udtrykkeligt i STP.

For *hovedtrykkets* vedkommende opstår der en yderligere komplikation hvis man sætter »_o« før det relevante *ord*, i lighed med »_o«: »_o'Margrethe« (s. 23) har hovedtrykstegn foran en stavelse der aldrig kan have hovedtryk (bemærk at hvis man havde brugt fx understregning, kursivering eller kapitæler for at angive ord med hovedtryk, var disse problemer ikke opstået). I de tilfælde hvor et ords hovedtryk ikke falder på første stavelse er de to principper tilsyneladende brugt i flæng: på s. 23 finder vi »_o'Margrethe« men »_o'Li'zette«, på s. 49 »om_o'kring 'søen/'omkring _oden« og »_oi_omod i'deen/'imod _oden« (nultryksangivelserne til venstre for skråstregene går i øvrigt imod den implicitte konvention der er nævnt ovenfor), og på s. 69 »_o'forskellig« men »_obe'stilte« (herudover findes hovedtryk på faktisk betonet ikke-første stavelse på ss. 21-25, 34, 43 og 51, og på ikke-faktisk betonet første stavelse på ss. 18, 43, 47, 51, 57 og 80).

Mens disse notationsproblemer kan betragtes som relativt trivielle (selv om notationerne kan virke unødigt forvirrende på læsere uden særligt forhåndskendskab til trykforhold), er spørgsmålet om STP's *datagrundlag* principielt vigtigt. Der findes ingensteds i STP en redegørelse for de tilgrundliggende data (bortset fra at sprogbrugen er »moderne dansk rigsmål«, s. 5): Er der tale om »autentiske« dagligsprogsdata? og er de i givet fald registreret på fx bånd og senere transskriberet? og er i så fald transskriptionen kontrolleret intersubjektivt? Eller er der tale om »idealiserede« data, konstrueret af forfatterne? og stammer trykplaceringerne i så fald alene fra forfatterne selv? eller er de kontrolleret hos andre (sprogfolk?)? Eller er der tale om teksteksempler, konstrueret af forfatterne, men med trykplaceringer der stammer fra andre (sprogfolk?) som har fået eksemplerne forelagt (formentlig i nedskreven form)? Jeg formoder at der i væsentlig grad er tale om »idealiserede« eller konstruerede data, bl.a. fordi det ville være meget vanskeligt at indsamle et så grammatisk bredt, vari-

eret og systematisk materiale på en begrænset tid (jvf. også vendingen »trykforekomsterne på en enkelt side dansk normalprosa«, s. 4). Jeg understreger at jeg *ikke* på nogen måde anfægter materialets gyldighed: det stemmer i alt væsentligt med min egen sprogbrug og andre danske rigsmålsformer jeg er fortrolig med (jeg har fx selv færre idiomatiske tryk end angivet i STP, men jeg kender næsten alle de deri citerede udtaler). Jeg må dog nævne at de spredte oplysninger om intonationsfigurer nok har mindre generel gyldighed end oplysningerne om tryk (fx har jeg ikke selv nødvendigvis den intonationsfigur der nævnes s. 26), jvf. også at der næppe kan siges at eksistere nogen rigsmålsintonation i streng forstand i moderne dansk.

Når jeg har hæftet mig ved spørgsmålet om data er det bl.a. fordi nogle af mine kolleger og jeg (i forbindelse med et projekt ved Odense Universitet om dansk talesprogsanalyse) har gjort nogle andre erfaringer end dem der nævnes i STP s. 7: STP glæder sig over en *konstans* i opfattelsen af tryk (uanset hvilke faktorer i sprogproduktionen der ligger bag, se om trykkets akustik nu Eli Fischer-Jørgensen i *ARIPUC* 18), således at indfødte danskere normalt er enige om trykplaceringen, hvis man vel at mærke ser bort fra sprogbrugsforskelle i denne henseende. De erfaringer jeg hentydede til ovenfor består derimod i at der i mange tilfælde kan være betydelig usikkerhed om trykplaceringen i en given båndoptagen tekst som høres gentagne gange (dog kun usikkerhed om »nabotrykgrader« i et notationssystem af samme type som anvendt i STP, idet bl.a. spørgsmålet om »semantisk« tryk er et gennemgående problem). Der er på den anden side ingen tilsvarende usikkerhed m.h.t. vores egen sprogbrug, ligesom vi er enige om hvordan vi vil udtale noget der svarer til de forskellige transskriptionsforslag (der er heller ingen usikkerhed om stødplacering). Jeg slutter heraf at der er en væsentlig principiel forskel mellem *idealiserede data* af den type der hyppigst – og fuldt berettiget – anvendes i sprogvidenskabelig litteratur (fx i STP, men nærværende anmelder bruger sandelig også sådanne data!) og *autentiske data* der fx fås ved transskription efter bånd og som må kontrolleres intersubjektivt. Spørgsmålet er i hvilken grad man ved angivelse af trykplacering tager stilling til hvordan en bestemt sekvens kan udtales – »idealiseret« – og i sammenhæng hermed til om den autentiske udtale svarer til den ene eller den anden idealiserede udtale. Jeg kan ikke gå nærmere ind på denne problemstilling her, men jeg finder det er en vigtig forskningsopgave at undersøge autentiske dagligsprogsteksters trykplacering.

Efter disse mere generelle betragtninger kan vi nu se på opbygningen af STP. Efter en indledning (på 13 sider) om trykgrader og tryktyper kom-

mer bogens øvrige otte kapitler, der hver omhandler én af de traditionelle ordklasser (substantiver, adjektiver, pronominer, talord, adverbier, konjunktioner, præpositioner og verber). Behandlingen af verberne fylder mere end af samtlige andre ordklasser tilsammen. Bogen afsluttes med »stikord og forklaringer« samt litteraturhenvisninger.

Der er to principielle spørgsmål i forbindelse med STP's beskrivelse af syntaktisk tryk som jeg kun kan nævne her men ikke diskutere. Det ene går på den antagelse om relationen mellem syntaks og tryk der ligger allerede i STP's definition af begrebet »syntaktisk tryk«: at trykfordelingen i sætninger, når der ses bort fra leksikalsk og idiomatisk tryk samt relieftryk, afhænger af syntaksen, *men ikke omvendt*. En anden principiel mulighed er at benytte trykplacering som ét af kriterierne for den syntaktiske analyse, på linie med bl.a. ordstilling (jvf. nu Rischel i *Folia Linguistica* XVII). Der er dog ingen tvivl om at STP's måde er i god overensstemmelse med traditionen og har pædagogiske fordele.

Det andet principielle spørgsmål har at gøre med STP's valg af *ordet* som den primære beskrivelsesramme inden for sætningen. Ud fra denne opfattelse bliver det såkaldte »enhedstryk« (i fx »gå 'hjem« modsat »'gå 'hjem«) beskrevet som tryktab på ét eller flere ord i bestemte kontekster. Alternativt kunne man også se forskellen som beroende i »fraser«, »fødder«, »domæner«, »trykgrupper« (eller hvad man nu ellers kunne finde på at kalde sådanne »strenger« eller »kæder« af forskellig udstrækning), i dette tilfælde »gå hjem« som en enhed, modsat »gå« plus »hjem« som to enheder. Sidstnævnte alternativ er bl.a. benyttet i Rischels arbejder, og der kan gives argumenter for begge beskrivelsesstrategier. For »frasesystemet« bl.a. at idiomatiske tryk kan beskrives intuitivt rimeligt (som udtryk for »enhedsdannelse« i både fonologisk, syntaktisk og semantisk henseende), og at den generelle trykstrukturregel (STP s. 95-98) der siger at et verbum får tryk hvis det ikke har et trykstærkt komplement efter sig, bliver unødvendig at formulere som ekstraprincip. STP's fremgangsmåde virker på den anden side i pædagogisk og praktisk henseende mere hensigtsmæssig, og desuden slipper den for problemet med »diskontinuerte faser« (i eksempler som »et stykke 'gammel 'ost«, hvor det er relationen mellem »stykke« og »ost«, uden hensyn til det mellemliggende »gammel«, der betinger »enhedstrykket«, altså trykløsheden af »stykke«). Det må være en nærliggende forskningsopgave for tilhængere af en »frasebeskrivelse« at udarbejde en lige så detaljeret beskrivelse af syntaktisk tryk i dansk som det er sket – ud fra et »ordsynspunkt« – i STP.

At syntaktiske trykforhold behandles for sig for hver enkelt ordklasse må nødvendigvis medføre at visse ensartede fænomener må behandles

på flere forskellige steder. Et tydeligt eksempel herpå er princippet om at ord der normalt skulle være trykssvage i en given syntaktisk konstruktion (fx personlige pronominer, fornavne før efternavne, prædikative verber, »lette« præpositioner (min betegnelse, se nedenfor) før deres styrelse) får fuldtryk hvis der er flere af dem og de indgår i et paratagme (sml. »han 'kommer« med »'han og 'jeg 'kommer«, »han ,er sol'dat« med »han 'var og 'er sol'dat«). Forfatterne er naturligvis opmærksomme herpå, og de hjælper læseren ved at række krydshenvisninger, men fænomenet behandles altså, på grund af bogens disposition, ikke samlet. I jo højere grad ensartede fænomener behandles adskilt, jo mindre nærliggende bliver det at forsøge sig med forklaringer (der typisk vil være af semantisk-pragmatisk eller sprogpsykologisk karakter, som det også fremgår af mange steder i fremstillingen, ikke mindst i verbalkapitlet). I tilfældet her vil jeg henkaste følgende løse bemærkninger til overvejelse: Når fx personlige pronominer, »lette« præpositioner før deres styrelse, og prædikative verber før deres prædikat, normalt er trykssvage, er det et udtryk for at de ikke »hentes frem fra baggrunden«, meget løst sagt, opmærksomheden koncentrerer sig om det følgende (hvilket ikke er semantisk overraskende). Når man koordinerer to sådanne svage størrelser, medfører dette – næsten automatisk, vil jeg sige – at der kastes lys på dem. I tilfældet med pronominerne er det måske særlig klart, idet paratagmer som »hun og han« eller »jeg og du« kan erstattes af et enkelt pronomen (»de«, »vi«), og der er naturligvis en grund til at denne – den enkleste – løsning ikke er blevet valgt. I de øvrige tilfælde kan det tænkes at spille ind at koordineringen sætter lys på udtrykket, så at sige, idet det er en mere kompakt måde (formentlig mere kompliceret i sprogpsykologisk henseende) at formulere det på, i forhold til logisk mere basale udtryk som fx »var sol'dat og er sol'dat« (jvf. »'var og 'er sol'dat«), »i 'skibet og på 'skibet« (jvf. »'i og 'på 'skibet«) og »Hans 'Jensen og Peter 'Jensen« (jvf. »'Hans og 'Peter 'Jensen«). Disse antydninger har ikke stor interesse i sig selv. Men for mig peger de på nogle forklaringsmuligheder (af samme art som, men mindre underbygget end, mange af forslagene i STP) som bør forsøges udbygget til et egentligt system af semantiske og pragmatiske årsager til det syntaktiske tryk (i denne sammenhæng kan man også inddrage beslægtede forhold i andre sprog, fx valg af bundne vs. ubundne personlige pronominer i fransk). Selv om sætningstrykket bestemmes af *syntaktiske* regler, kan disse syntaktiske regler godt have en semantisk og/eller pragmatisk begrundelse. Men sådanne begrundelser må selvfølgelig systematiseres og operationaliseres før de kan tælle som videnskabelige forklaringer. STP giver et udmærket materiale for det kommende videnskabelige arbejde med at opstille en »semantik bag tryk-

syntaksen«. I dette arbejde vil »præsupponere« blive et nøglebegreb. Det er derfor ærgerligt at det bruges upræcist, når det introduceres på fremstillingens s. 44 (stikordslistens henvisning til »s. 74 ff« er formentlig en trykfejl, s. 102): »Sætningen »A er ikke så klog som B« forudsætter (præsupponerer) ikke at B's intelligens er høj, kun at den er højere end A's«; sidste del af denne påstand er ukorrekt: »(B's intelligens) er højere end A's« er en anden sproglig formulering af udsagnet, ikke af det præsupponerede indhold, hvilket bl.a. nægtelsesprøven (STP s. 102 f) viser. Bortset fra denne skønhedsplet forekommer selve beskrivelsen mig i øvrigt overbevisende.

Et par yderligere forhold omkring pronomineres tryksyntaks kan belyse ovenstående generelle synspunkter. Når det personlige pronomen er trykstærkt i eksempler som »'vi unge ønsker bedre uddannelsesforhold«, »'ham så jeg ikke i går« og »Hansen 'han er ingeniør« (STP s. 28-29) hænger det i alle tilfælde sammen med at sætningens »topic« allerede er trukket frem i lyset, altså uanset pronominet trykforhold. Og når subjektspronomet i imperativsætninger kan have hovedtryk, fx i »sæt 'du dig ned«, »sæt 'du kassen ned i kælderen« (STP s. 29), hænger det sammen med at det er fakultativt – og altså er med som følge af et valg – idet den identiske sætning med udeladt subjektspronomen er helt normal. (Det er i øvrigt en fejl når reglen i § 20 formuleres som gældende personlige pronomener generelt, den gælder kun subjektet: »'gi 'ham 'den, 'gi 'ham 'øl, 'gi 'ham 'tørt på«.)

I § 23 (STP s. 31) behandles det forhold at »Pronominets tryk kan markere det intenderede referenceforhold, hvor der foreligger to nominale størrelser i den forudgående sætning. Når pronominet har nultryk, refererer det til det førstnævnte nominal, når det har hovedtryk, vil det ofte referere til det sidstnævnte nominal«. Der er en række eksempler af typen »Else sad og betragtede Bodil. 'Hun smilede«, hvor trykstærkt »Hun« vil referere til Bodil, tryksvagt til Else. I samtlige eksempler er det første nominal imidlertid subjekt, og det følgende pronomen er ligeledes subjekt, eller indgår i subjektet. I den citerede form holder reglen *ikke* generelt: I (de af mig ud af den blå luft konstruerede eksempler!) »Danmarks største guldhåb hedder Peter Osvaldsen. Storfavoritten på 300 m-distancen slog han allerede i går. 'Han kørte i et par særligt konstruerede gummibukser« refererer – efter min opfattelse – trykstærkt »Han« til »storfavoritten« (altså første nominal), tryksvagt til P.O. (altså sidste nominal). Dette stemmer ikke med den ovenfor citerede regel, men derimod med følgende »hovedreglen: et tryksvagt pronomen indikerer en videreførelse af strukturen fra den foregående sætning og vil dermed referere til subjektet« (s. 31). Heller ikke denne regel gælder dog generelt: I »Her er et billede af Peter Os-

valdsen. Prins Henrik så ham i TV. !Han tilbragte i øvrigt en del af sidste sommer i udlandet«, mener jeg at trykstærkt »Han« vil referere til Prins Henrik (som er det nærmest foregående subjekt), tryksvagt »Han« til Peter Osvaldsen. Det er givet at sætningsstrukturen (i såvel syntaktisk som semantisk/pragmatisk forstand) har betydning for disse referenceforhold, men som det ses er det ikke helt let at generalisere korrekt.

Jeg har nu omtalt nogle problemer ved tolkningen af pronominernes trykforhold og kan desværre ikke gå lige så meget ind på de mange spændende problemer ved alle andre dele af denne omfattende beskrivelse af syntaktisk tryk i dansk. Jeg må dog kort nævne nogle enkelte forhold jeg er faldet over i fremstillingen. Terminologien er som nævnt en traditionelt grammatisk, og den er gennemgående – som venteligt hos disse forfattere – brugt klart og konsekvent. Jeg finder det imidlertid beklageligt at betegnelsen »frie adverbialer« bruges på to forskellige måder i fremstillingen, uden at forholdet mellem disse anvendelser nogen steder diskuteres (eller at den dobbelte brug overhovedet nævnes for den sags skyld): dels om placeringsmulighed, i modsætning til »centraladverbialer« og »slutadverbialer« (stikordsregistret s. 101 øverst, dels om ikke-komplement, modsat »faste adverbialer« (stikordsregistret s. 101 nederst). Da disse anvendelser nok har en vis sammenhæng, men ikke er sammenfaldende (fx er »ikke« et centraladverbial som ikke er komplement), er det uheldigt at der ikke er skelnet mellem dem terminologisk (fx sådan at ikke-komplement blev kaldt »ikke-faste«; jvf. i øvrigt Erik Hansen i NyS 2).

Man kan også kritisere et andet forhold omkring registret med stikord og forklaringer: hverken »sætning« eller »ytring« kan findes i stikordsregistret, og STP's bestemmelse af forskellen mellem dem står mig ikke ganske klart (se under »præsupposition« s. 102 og sml. s. 14). Værre er at også de enkelte sætningers udstrækning forekommer problematisk: Ifølge stikordsregistret (s. 100, under »ekstraposition«) er *snevejr* i »*snevejr*, det elsker jeg« *uden for* sætningen, hvorimod (ifølge s. 102, under »løst fundament«) »*Lise*« i »*Lise*, hun er god nok« og *på onsdag* i »*på onsdag*, så skal vi vaske«, er *i* sætningen. Disse spørgsmål er ikke afgørende for fremstillingen i STP, men det er naturligvis en fordel hvis terminologien er eksplisit og konsistent.

I afsnittet om præpositioner opstilles (s. 49) to grupper: (1) som altid er tryksvage når styrelsen er trykstærk (»ad, af, for, fra, hos, i, med, om, på, til, ved«), og (2) som kan være enten tryksvage eller trykstærke når styrelsen er trykstærk (»bag, efter, foran, forbi, før, (i)gennem, (i)mod, (i)mellem, inden, indtil, langs, omkring, over, overfor, siden, uden, under«). Det siges (s. 50) at der ikke synes at være anden forskel på de to grupper

end frekvensen. Jeg finder det derimod interessant, at de to grupper i fonologisk forstand kan karakteriseres som henh. »lette« og »tunge«, ikke blot i en vag »gennemsnitsforstand«, men fuldstændigt ifølge denne definition (der naturligvis tager udgangspunkt i de trykstærke former): medlemmerne i gruppe (1) er alle enstavede, og kun hvis de har åben stavelse kan de have stød (jeg ser hér, naturligvis, bort fra udtalerne [*a'v/a'f, tel'*]); medlemmerne i gruppe (2) er enten flerstavede, eller de er enstavede og har da både stød og lukket stavelse. Betegnelsen »let« vs. »tung« stavelse forekommer mest indlysende ud fra en klassisk fonologisk opfattelse: gruppe (2)'s enstavede medlemmer har, i modsætning til samtlige gruppe (1)'s medlemmer, *både* fonologisk langvokal og finalt konsonantfonem (hvorimod gruppe (1)'s højst har én af delene).

Efter ovenstående mere detaljerede bemærkninger vil jeg gerne slutte med en sammenfattende vurdering: STP er et meget vigtigt (med to hovedtryk, jvf. STP s. 26) værk om et helt centralt område af dansk sprogbeskrivelse som aldrig før har været beskrevet i sammenhæng i så mange detaljer. Fremstillingen er gennemgående klar og så vidt jeg kan bedømme korrekt (selv om det uden en yderligere formalisering er vanskeligt at vurdere samspillet mellem de mange enkeltregler og dermed beskrivelsessystemets testbarhed og overensstemmelse med data). Bogens disponering finder jeg – på trods af at der kan rettes principielle indvendinger imod den, som anført ovenfor – velbegrunder, ikke mindst i hensynet til (en stor del af) læserskaren. Som nævnt ovenfor er det efter min opfattelse en påtrængende forskningsopgave at udvide STP's datagrundlag ved at inddrage et større antal autentiske dagligsprogstekster, hvilket vil stille helt nye krav til sprogbeskrivelsen. Der er behov for et omfattende forskningssamarbejde (også i en international videnskabelig sammenhæng) hvis forholdet mellem pragmatik, semantik, syntaks og sætningsprosodi i moderne dansk skal kunne beskrives tilfredsstillende. STP er et fortrinligt udgangspunkt for det videre arbejde på dette felt.

Hans Basbøll, f. 1943, professor ved Nordisk Institut, Odense Universitet, Campusvej 55, 5230 Odense M.